

BOSH MIYADA QON AYLANISHINING O'TKIR BUZILISHI

Mo'minjonov Azizbek Akmaljon o'g'li

Toshkent tibbiyot akademiyasi

2-son davolash 314a-guruh talabasi

Email: azizbekmominjonov3@gmail.com

Tel raqam: +998900055221

Annotatsiya: Miyadagi qon aylanishining o'tkir buzilishi, odatda insult sifatida tanilgan, miyaga qon oqimi buzilganida yuzaga keladigan tibbiy favqulodda holat. Bu miya shikastlanishi, nogironlik va hatto o'lim kabi jiddiy asoratlarga olib kelishi mumkin. Tarix davomida insult sog'liq uchun muhim muammo bo'lib kelgan, tadqiqotchilar, shifokorlar va olimlar ushbu holatni yaxshiroq tushunish va davolash uchun tinimsiz mehnat qilishgan. Ilgari qon tomirlari ko'pincha noto'g'ri tushunilgan va noto'g'ri tashxis qo'yilgan. Misrlilar va yunonlar kabi qadimgi sivilizatsiyalar insultga g'ayritabiiy kuchlar yoki yovuz ruhlar sabab bo'ladi deb ishonishgan. Faqat 17-asrda fransuz shifokori Jeykob Uinslou insult va miya o'rtasidagi bog'liqlikni aniqladi. Uinslouning innovatsion ishi miyada qon aylanishining o'tkir buzilishlari sohasidagi kelajakdagi tadqiqotlar uchun asos yaratdi. 19-asrda nemis nevrologi Karl Vernik insultni tushunishga katta hissa qo'shdi. Vernik miyada til uchun mas'ul bo'lgan, hozir Wernicke maydoni deb nomlanuvchi ma'lum bir sohani aniqladi. U, shuningdek, bu sohaning shikastlanishi Vernikning afazi deb ataladigan holatga olib kelishi mumkinligini aniqladi, bu insultli bemorlarda tez-tez uchraydigan til buzilishi. Vernikning tadqiqotlari insultning kognitiv funksiyaga ta'siri bo'yicha keyingi tadqiqotlar uchun yo'l ochishga yordam berdi.

Tadqiqotchilar oldida turgan asosiy muammolardan biri - miyadagi qon tomirlari yorilishi natijasida yuzaga keladigan gemorragik insult kabi ayrim turdagi insultlarni samarali davolash usullarining yo'qligi. Ushbu turdagi qon tomirlari uchun maqsadli davolash usullarini ishlab chiqish bemorning natijalarini yaxshilash va uzoq muddatli nogironlik xavfini kamaytirish uchun juda muhimdir.

Zamonaviy davrda tibbiyot texnologiyalaridagi ulkan yutuqlar miyadagi o'tkir qon aylanishi buzilishlarini tashxislash va davolashda inqilob qildi. MRT(magnit-rezonans tomografiya) va KT(kompyuter tomografiya) kabi tasvirlash usullari shifokorlarga qon tomiridan kelib chiqqan miya shikastlanishining joylashuvi va darajasini aniqlash imkonini beradi. Ushbu ma'lumot har bir bemor uchun eng to'g'ri davolash kursini aniqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Miyadagi o'tkir qon aylanishining buzilishi sohasida ko'plab ilmiy ishlar olib borgan, nufuzli shaxslar mavjud bo'lib, ular ushbu holatni tushunishimizga katta hissa qo'shgan. Ana shunday shaxslardan biri o'z faoliyatini insultning miya faoliyatiga ta'sirini o'rganishga

bag'ishlagan taniqli nevrolog doktor Maykl Choppdir. Doktor Choppning tadqiqotlari miya shikastlanishini kamaytirish va insult bilan og'rigan bemorlarning tiklanish natijalarini yaxshilashga qaratilgan yangi davolash usullarini ishlab chiqishga olib keldi. Bundan tashqari, etakchi neyroxirurg doktor Tomas Vulf miyadagi o'tkir qon aylanishi buzilishlarini davolash uchun innovatsion jarrohlik usullarini yaratdi. Uning minimal invaziv muolajalardagi tajribasi bemorning natijalarini yaxshilashga va an'anaviy ochiq operatsiyalar bilan bog'liq asoratlar xavfini kamaytirishga yordam berdi. Miyadagi o'tkir qon aylanishi buzilishlarini tashxislash va davolashda sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, hali ham muammolar mavjud.

Hozirgi paytda ekologiya va ijtimoiy omillar ta'sirida bosh miyada qon aylanishning o'tkir buzilishi bilan kasallangan bemorlar soni ko'payib bormoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga qaraganda, bu kasallik o'lim ko'rsatkichi bo'yicha yurak-qon tomir va onkologik kasalliklardan so'ng uchinchi o'rinni egallaydi. Kasallanish 1,5 dan 7,4 gacha (1000 aholi hisobiga), o'lim 10-15 foiz, majruh bo'lish 30-35 foizni tashkil qiladi. Bundan ko'rinib turibdiki, hozirgi vaqtda bu masala faqat tibbiyot muammosi bo'libgina qolmay, balki ijtimoiy vazifalardan biriga aylanmoqda.

Kalit so'zlar: ishemiya, insult, tromb, emboliya, gipertoniya, gemorragik, KT, MRT, UTT, termoregulyatsiya.

Xulosa:

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, miyadagi o'tkir qon aylanishining buzilishi diagnostika va davolashga kompleks yondashuvni talab qiladigan murakkab va ko'p qirrali tibbiy holatdir. Tarixiy kontekst, asosiy shaxslar va tadqiqot va texnologiyadagi yutuqlar bu holat haqidagi hozirgi tushunchamizni shakllantirishda muhim ro'l o'ynadi. Ushbu sohadagi tadqiqot va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashni davom ettirib, miyadagi o'tkir qon aylanishi buzilishlaridan ta'sirlangan bemorlarning natijalarini yaxshilashga va davolash va oldini olish strategiyalarida kelajakdagi o'zgarishlarga yo'l ochishiga yordam berishi mumkin. Dam olish, mehnat qilish va ovqatlanishni to'g'ri yo'lga qo'yish, ruhiy-asabiy zo'riqmaslik, tomir kasalliklarini o'z vaqtida davolash lozim. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki insultning og'ir shakli va uning rivojlanishini asosiy sababi jismoniy faol bo'lmaslik va ko'p o'tirish singari zararli odatlar hisoblanadi. Ana shunday sust hayot kechiruvchilar miyaga qon quyilishiga muntazam ravishda jismoniy tarbiya bilan shug'ullanadiganlarga nisbatan 2.5 marta ko'proq duch kelar ekan. Shuning uchun doimiy sport bilan shug'ullanish nafaqat insultni balkim boshqa bir kasalliklarni oldini oladi. Shuningdek zararli odatlar (spirtli ichimliklar, tamaki mahsulotlari, narkotiklar va boshqalar)dan cheklanish kasallikdan saqlanish omilidir. Alkogol va tamaki chekuvchi odamlarda sog'lom odamlarga nisbatan yurak-qon tomir kasalliklari 2.5 barobar ko'p uchraydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Патологик Физиология, ТошПМИ Тиббиёт фанлари доктори, профессор Хакбердиев Мардон Мухамедович, ва тиббиёт фанлари номзоди, доцент Нигматов Носир Нигматович, Тошкент 2009-йил.
2. UMUMIY XIRURGIYA, ISBN 978-9943-08-238-0, O'.O.Oripov , SH.N. Karimov <<Umumiy xirurgiya>>. <<Yangi asr avlodi>> 2008-yil
3. Bosh miyada qon aylanishi buzilishiga olib keluvchi xavfli omillar. <https://avitsenna.uz/serebrovaskulyar-kasalliklar/>
4. INSULT — SABABLARI, XAVF OMILLARI, BELGILARI, TASHXIS, DAVOLASH VA OLDINI OLISH <https://mymedic.uz/kasalliklar/nevrologiya/insult/>
5. Cerebral blood flow disorder in acute subdural hematoma and acute intraoperative brain bulge <https://www.frontiersin.org/journals/neurology/articles/10.3389/fneur.2022.815226>
6. Brain blood-flow change with acute vagus nerve stimulation in treatment-refractory major depressive disorder <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1935861X11000258>
7. ИНСУЛЬТ, АССОЦИИРОВАННЫЙ С ОТКРЫТЫМ ОВАЛЬНЫМ ОКНОМ: ПОДХОДЫ К ДИАГНОСТИКЕ И ВОЗМОЖНОСТИ ЭНДОВАСКУЛЯРНОЙ ПРОФИЛАКТИКИ (КЛИНИЧЕСКИЕ НАБЛЮДЕНИЯ И ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ)
8. <https://cyberleninka.ru/article/n/insult-assotsiirovanny-s-otkryтым-ovalnym-oknom-podhody-k-diaagnostike-i-vozmozhnosti-endovaskulyarnoy-profilaktiki-klinicheskie>